

BuurtSaam; herwaardering van de buurt

Masterclass 28

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Volkshuisvesting en
Ruimtelijke Ordening

BuurtSaam: herwaardering van de buurt

2 april 2025

Annette Duivenvoorden, Myrthe Sietsma
(Platform31), Erny Reuling (gemeente
Rheden)

Opbouw

- Welkom door Annette Duivenvoorden en Myrthe Sietsma (Platform31)
- Wat is BuurtSaam en wat hebben we gedaan?
- Integrale aanpak Dieren- Stenfert met Erny Reuling (gemeente Rheden)
- Lessen uit BuurtSaam
 - Resultaten ontwerpend onderzoek
 - Handreiking naar een sociaal-ruimtelijke agenda voor de leefomgeving in de wijk

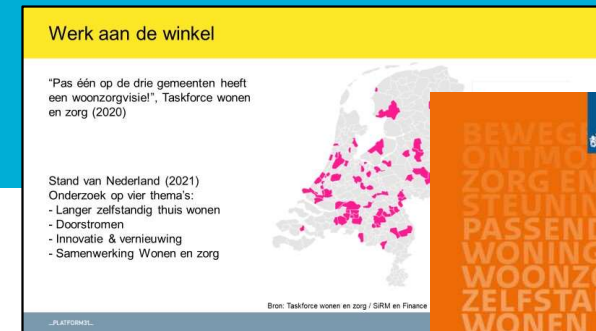
In tweetallen

Wat maakt dat jij je
thuis voelt in je
buurt?

Context BuurtSaam

- Taskforce wonen en zorg: Stel **woonzorgvisie** op!
- Volkshuisvestingsprogramma en Leefomgeving in **Omgevingsvisie**
- Drie actielijnen Programma Wonen en Zorg voor **Ouderen** (ministeries BZK en VWS)
 - Versnellen woningbouw: 290.000 voor ouderen
 - Ouderen informeren, ontzorgen en de doorstroming verbeteren
 - **Een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten**

Context BuurtSaam

CRa Programmalijn Rechtvaardige buurten:

- Aandacht voor wat we al hebben
- Menselijke maat
- **Ruimtelijke opgaven koppelen:** energie, wateropvang, klimaatadaptatie, vergroening, verdichting, mobiliteit, betaalbaarheid, ruimtelijke segregatie, eenzaamheid en andere sociaaleconomische opgaven
- Doelen: duurzaam grondgebruik, voorzieningen in de buurt, goede mobiliteit, kansengelijkheid, passende woonruimte, ook voor kwetsbare groepen, verbeteren leefomgeving voor gezonde en sociale buurten

Context Buurtsaam

Gemeenschapskracht is een belangrijke basis voor zorgzame buurten.

Asset Based Community Development is een manier van kijken naar de buurt die de buurt centraal stelt.

Eigenaarschap en zeggenschap bij bewoners zijn belangrijk in het hele proces van het ontwerp en beheer.

Het waarom van deze urgentie

- Nabijheid van voorzieningen draagt bij aan een betere ervaren gezondheid.
- Kwetsbare groepen hebben het meest te winnen bij een gezondere wijk.
- Buurten moeten gezonder en socialer worden voor het welzijn van toekomstige generaties.
- Gezondheid hangt nauw samen met keuzevrijheid en zeggenschap
- In complexiteit zijn betere antwoorden te vinden.

Wat zijn kenmerken van een gezonde leefomgeving?

- Toegang tot wonen, werken en voorzieningen
- Diversiteit in wonen
- Kwalitatief goede woning
- Groen in directe nabijheid
- Goede verbindingen, toegankelijk en bereikbaar
- Mogelijkheden voor sociale interactie, bewegen, spelen en ontspannen
- Nabijheid als sturend principe

BuurtSaam-deelnemers

Werkplaats

- 1 Haarlemmermeer – Overbos
- 2 Nijmegen – Hazenkamp
- 3 Eindhoven – Limbeek
- 4 Hub Groningen – Drenthe
- 5 Rheden – Stenfert
- 6 Veenendaal – Spoorzone
- 7 Amsterdam – toegankelijkheid

Ontwerpend onderzoek

- 1 Haarlemmermeer – Overbos
- 2 Nijmegen – Hazenkamp
- 8 Horst aan de Maas – Horst West
- 9 Dronten – Centrum
- 10 Kerkrade – Bleijderheide – Nuland
- 11 Zwijndrecht – Vogelbuurt West

Landelijke BuurtSaam-dagen en lokale workshops

Voor: Gebiedscoalities Ontwerpend onderzoek & Werkplaats

Gebiedscoalities
spreiding over
Nederland
Landelijke
BuurtSaam-dagen

Innovatiethema's
aangescherpt met
vragen van
deelnemers

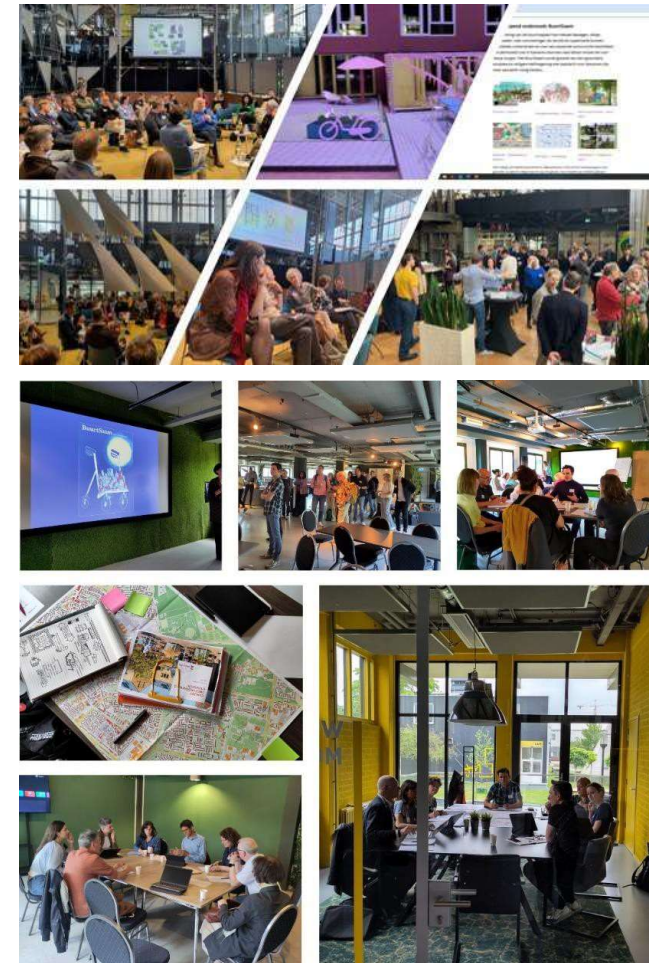
Lokale workshop

Input van experts en
vernieuwers

Interactief met
gebiedscoalities

Nieuwe inzichten en
nieuwe kennis
Uitwisselen
Praktijkcases
Input voor eigen plan

Integrale wijkaanpak Dieren Stenfert

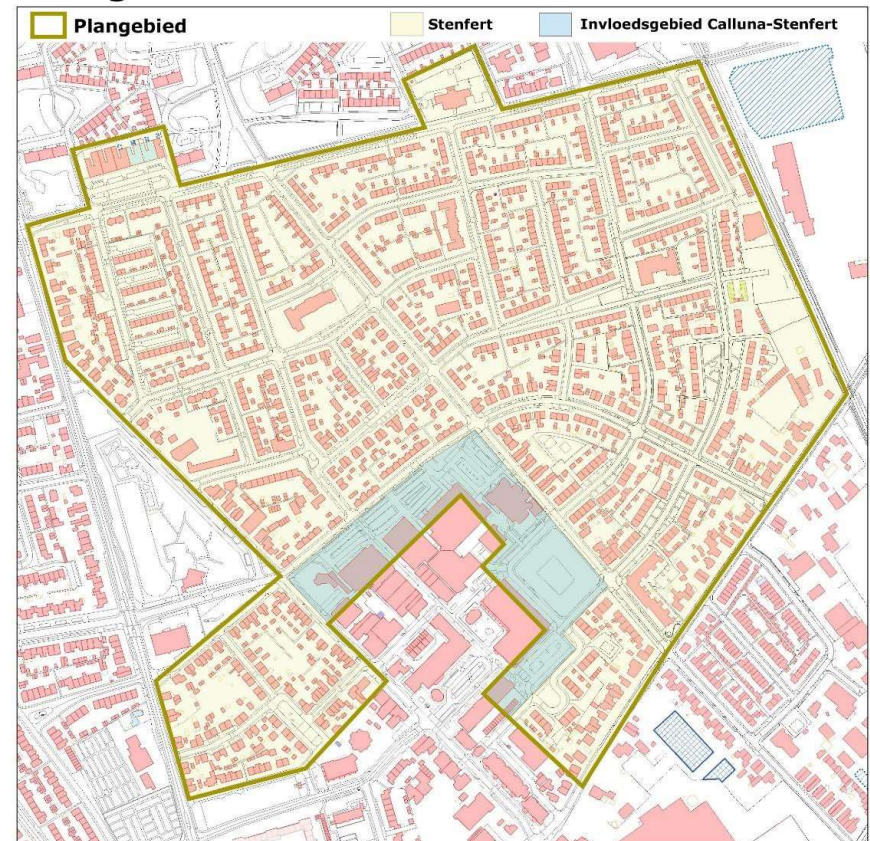
Gesprek met
Erny Reuling,
projectregisseur
gemeente Rheden

Dieren Stenfert (gemeente Rheden)

- 1000 woningen en 1800 inwoners in de wijk. De wijk bestaat uit 95% corporatiebezit (veelal eengezinswoningen).
- Ruim 50% van de bewoners is alleenstaand en ruim 50% is 65+. Het aandeel alleenstaanden zal naar verwachting verder toenemen,
- Veel van de bewoners zijn (financieel) kwetsbaar:
 - Op 34% van de woonadressen zijn er meerdere voorzieningen vanuit de Participatiewet (gemiddeld 14% voor de gemeente
 - Voor de Wmo, Jeugd en Schuldhulpverlening is het percentage huishoudens dat gebruik maakt van één of meerdere voorzieningen hoger dan het gemiddelde in de gemeente Rheden.
 - Schuldhulpverlening: 16% van alle meldingen is afkomstig vanuit de wijk Dieren Stenfert.
- Stenfert staat bekend als een levendige wijk met veel cultuurhistorie en betrokken partners.
- Met het oog op de toekomst zal er meer behoefte zijn aan woningen voor eenpersoonshuishoudens.

Plangebied Ontwikkelvisie

Dieren Stenfert

Wijkvisie en -ambitie

2042

Stenfert is de **gezelligste buurt** van Dieren. Deze buurt is ruim opgezet, veilig, groen, duurzaam en heeft karakter. Stenfert is **klaar voor de toekomst** en heeft verschillende soorten woningen. Bewoners kennen elkaar en kijken naar elkaar en hun buurt om, hiervoor maken zij gebruik van elkaars talenten & kennis.

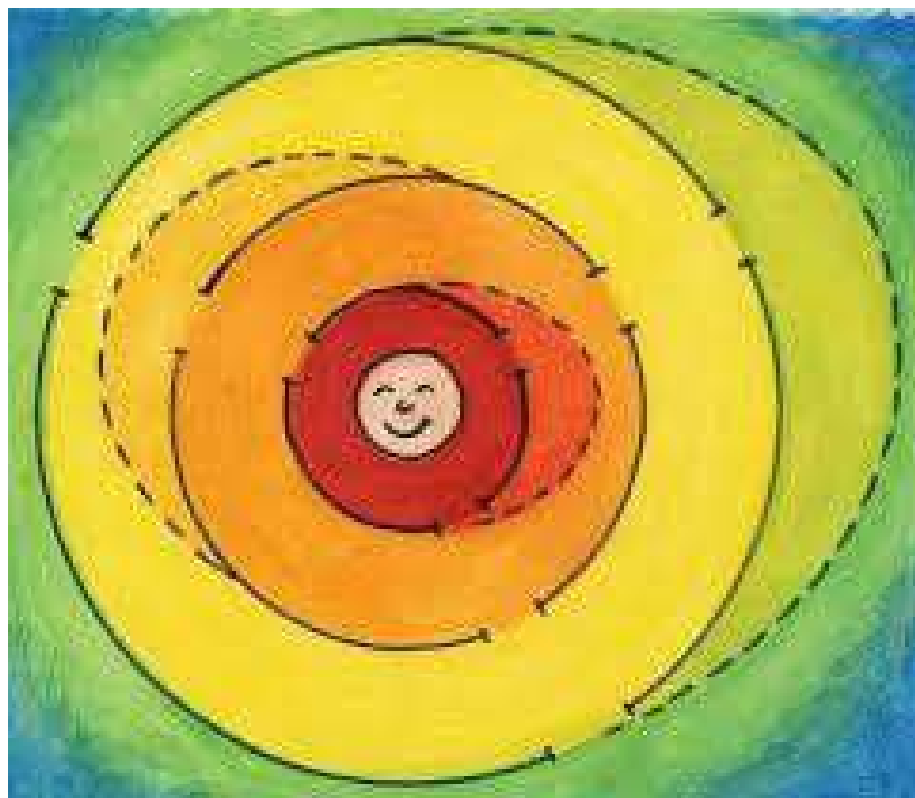
Bijvoorbeeld bij de vernieuwde school, het Duynhuis en langs de kenmerkende Van Duyn van Maasdamstraat. Bewoners voelen zich **blijer en gezonder** door alle initiatieven en verbeteringen van de afgelopen jaren. In Stenfort wil je dan ook **blijven wonen** of juist **terugkomen**. Ongeacht je achtergrond, leeftijd of inkomen.

Leidende Principes

Bij het bedenken van oplossingen, kijken we altijd hoe deze bijdragen aan Stenfert in 2042.	De leefwereld van de bewoners is het vertrekpunt bij de gezamenlijke aanpak.	Bij alles wat we doen stellen we onszelf de vraag: "Zou ik hier zelf willen wonen?"	We omarmen en ondersteunen initiatieven uit de buurt en laten deze groeien.	Vaste gezichten in de buurt die je makkelijk kunt aanspreken.

Het Rhedens model (sociaal)

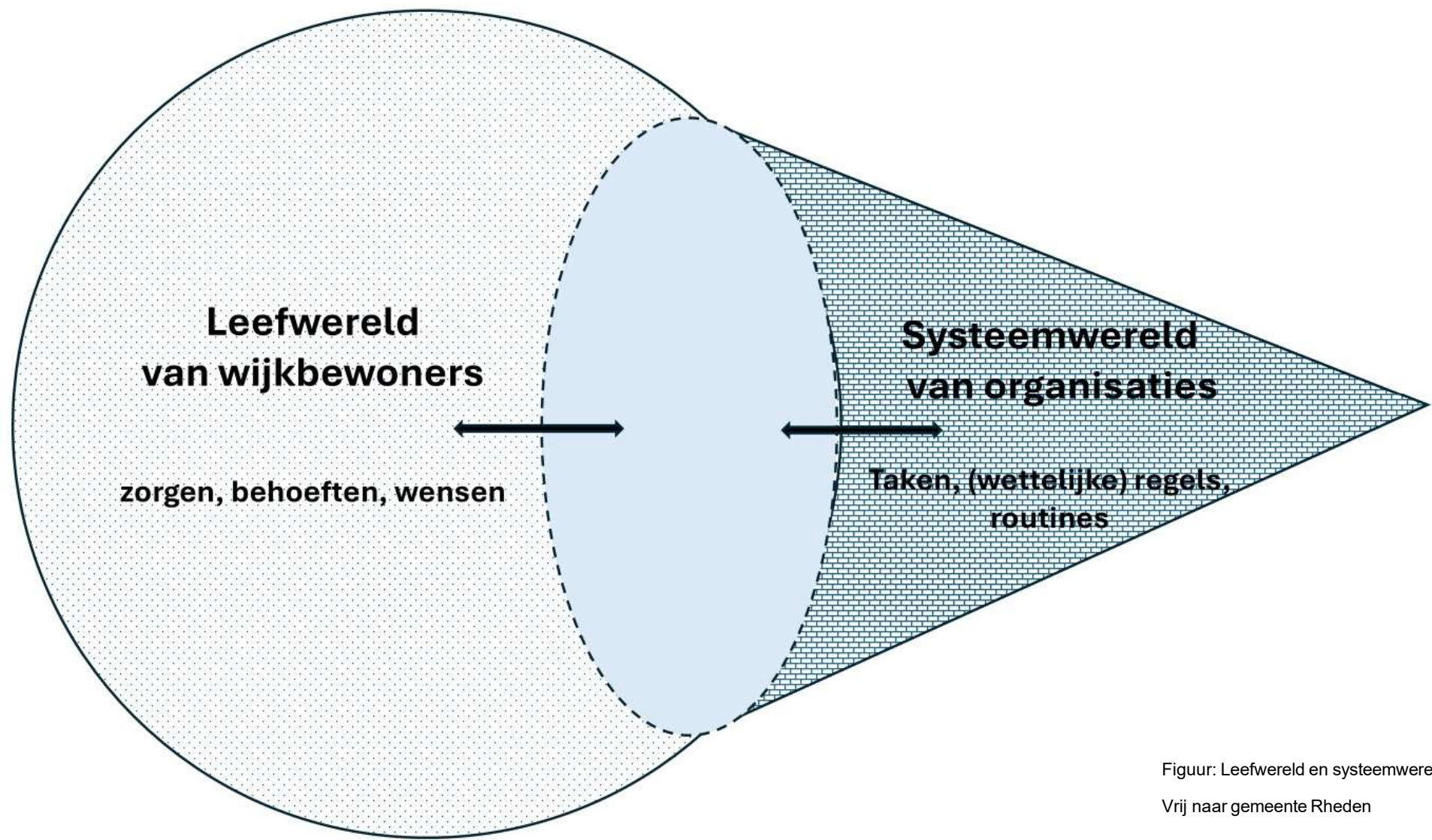

- Ondersteuning door familie en vrienden
- Ondersteuning in persoonlijke en buurtnetwerken
- Georganiseerde vrijwillige ondersteuning en begeleiding
- Gemeente Rheden
- Professionele ondersteuning en begeleiding

Met wie werken we samen

- Met iedereen met een ❤️ voor Dieren Stenfert
- Altijd vanuit / samen met de inwoners uit de wijk voor de inwoners van de wijk.
- Een gezamenlijke stuurgroep
- Intern als gemeente werken we samen vanuit:
 - Koers sociaal domein (bestaanszekerheid, gezond & vitaal, sociale basis)
 - Programma Duurzaamheid
 - Omgevingsvisie
 - Reguliere trajecten zoals buurtbeheer, riolering, wegonderhoud, Vastgoed

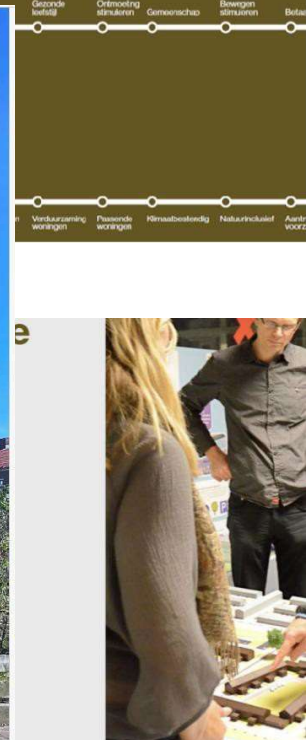
Figuur: Leefwereld en systeemwereld
Vrij naar gemeente Rheden

Andere rol en werkwijze professionals (en systeem) voor de wijk

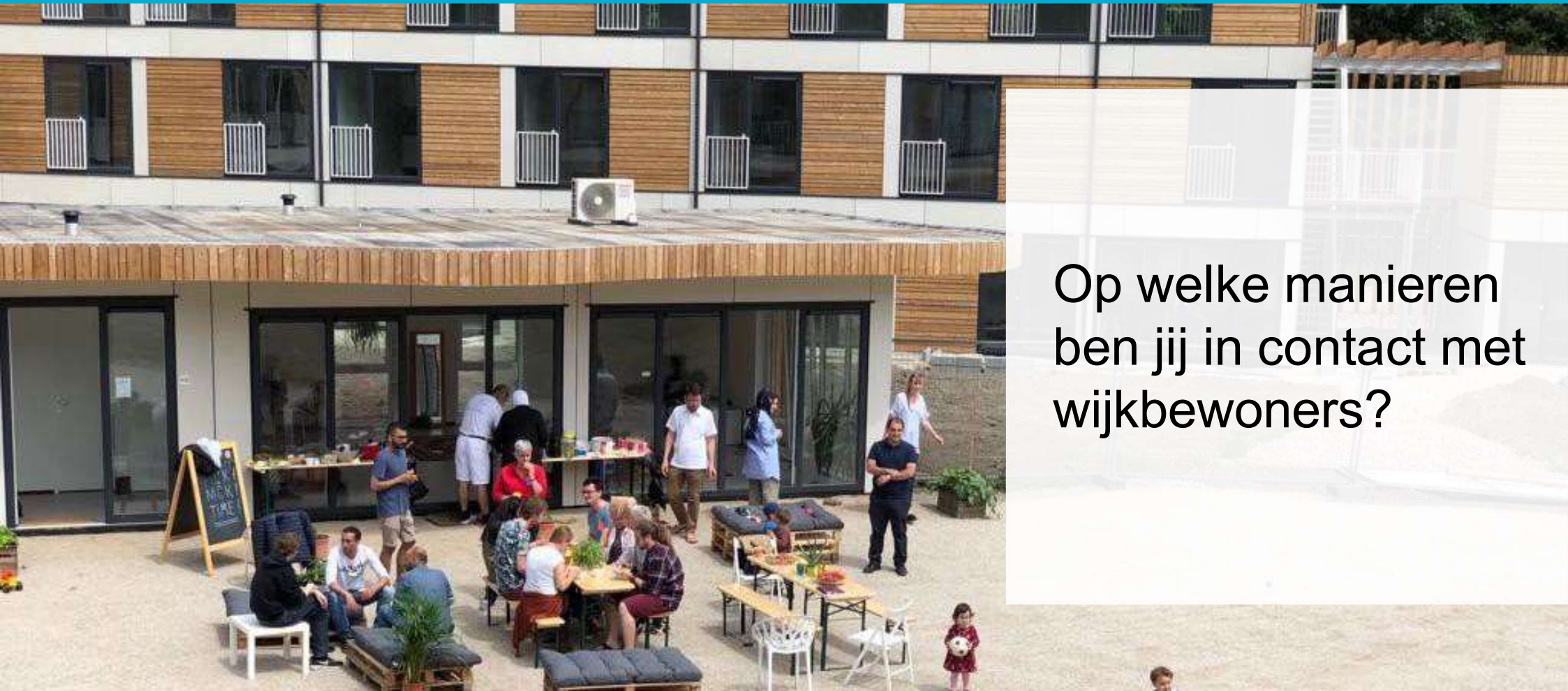
Ruimte voor
sociaal

Een gezond & duurzaam
perspectief

Gesprek in tweetallen

Op welke manieren
ben jij in contact met
wijkbewoners?

Zes buurten – Zes ontwerpend onderzoeken

Dronten - Centrum

Haarlemmermeer - Overbos

Horst aan de Maas - Horst-West

Kerkrade – Blijerheide en Nulland

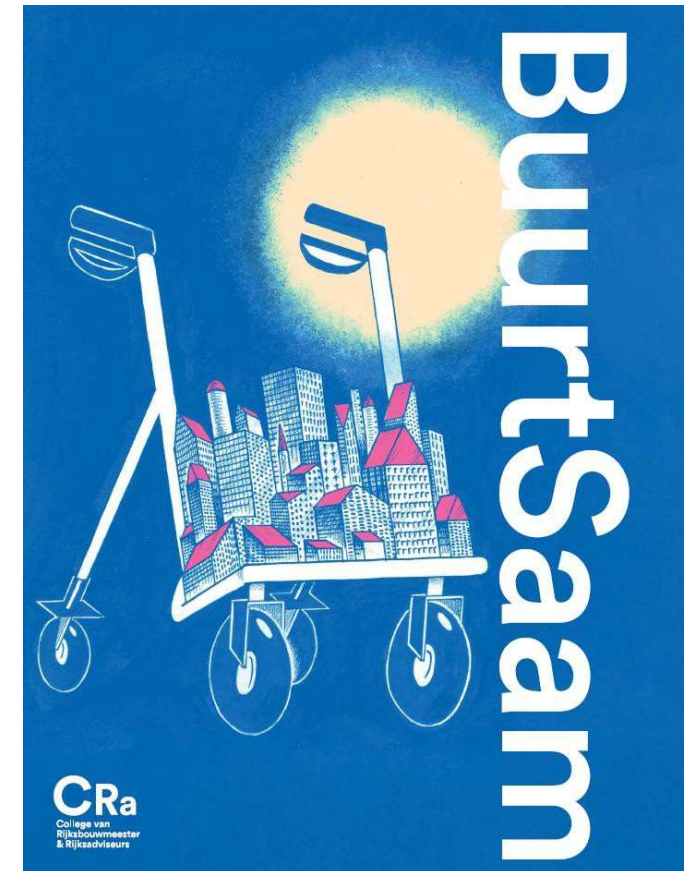
Nijmegen - Hazenkamp

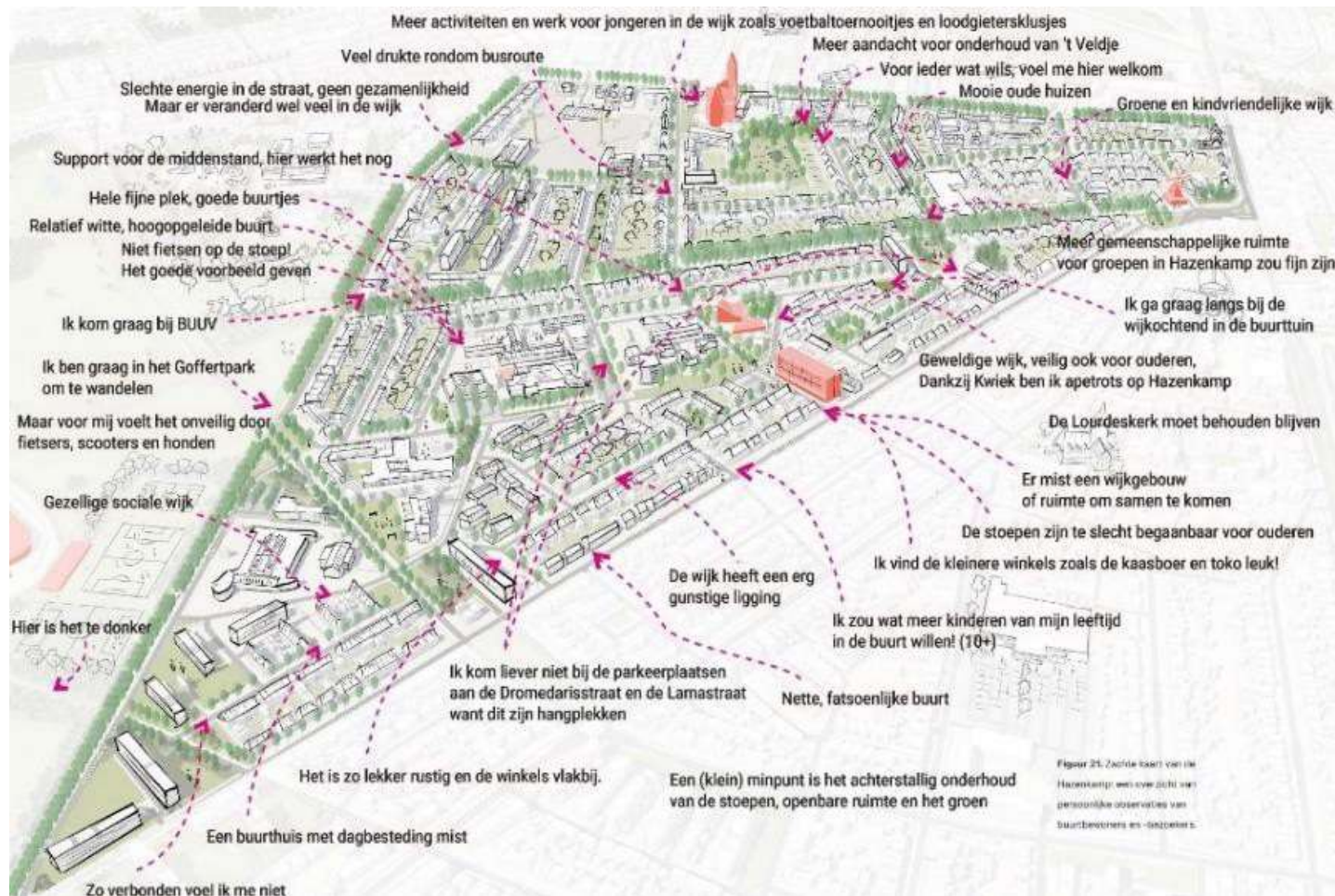
Zwijndrecht – Vogelbuurt-West

Inzichten en reflecties

1. Het ontwerpen aan gezonde en sociale buurten
2. Samenwerken met bewoners
3. Van beleid naar uitvoering

Verdiep je in de buurt

Benut koppelkansen

De golven benadering

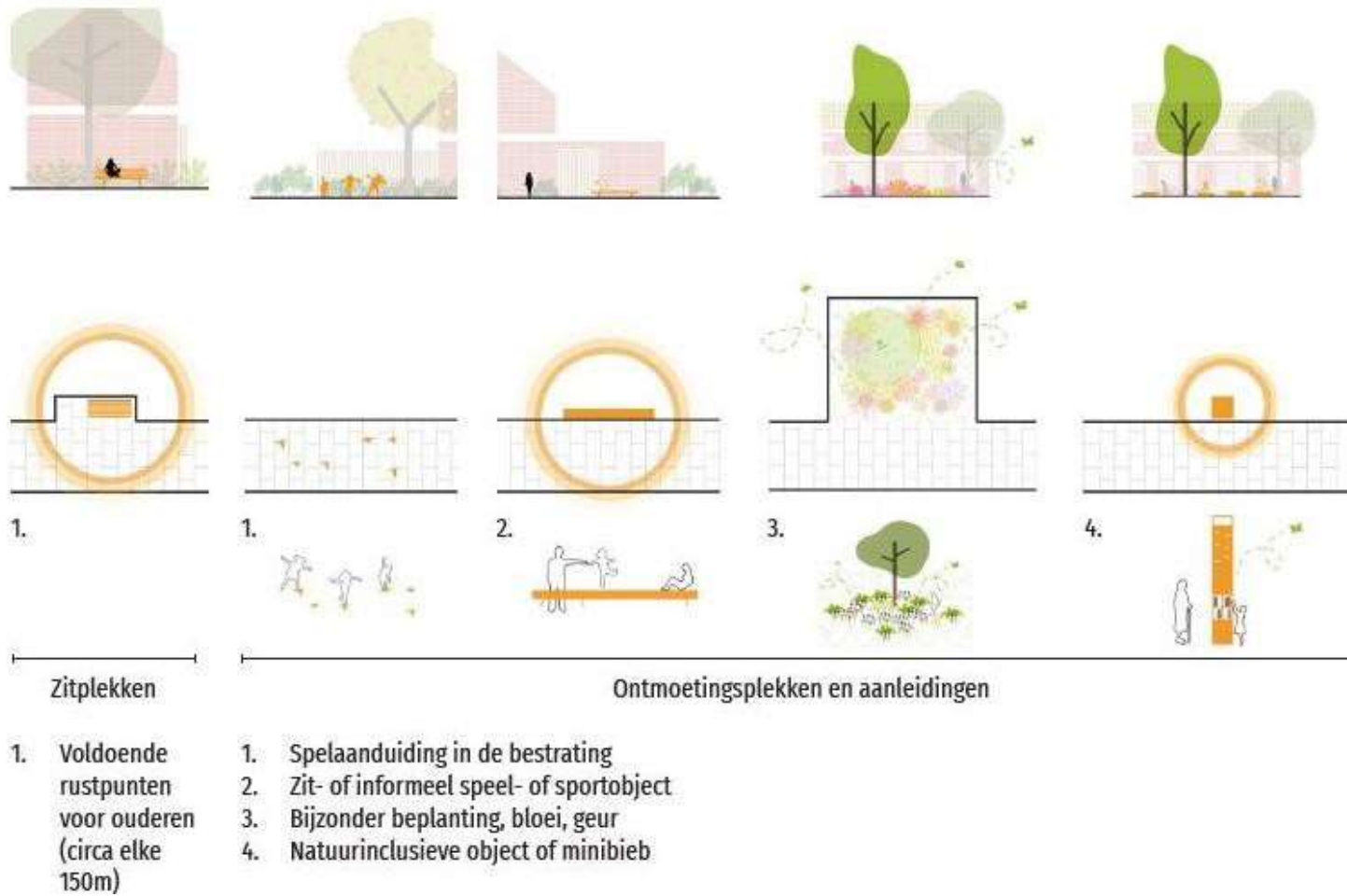

Beeld: Voids & Endeavour

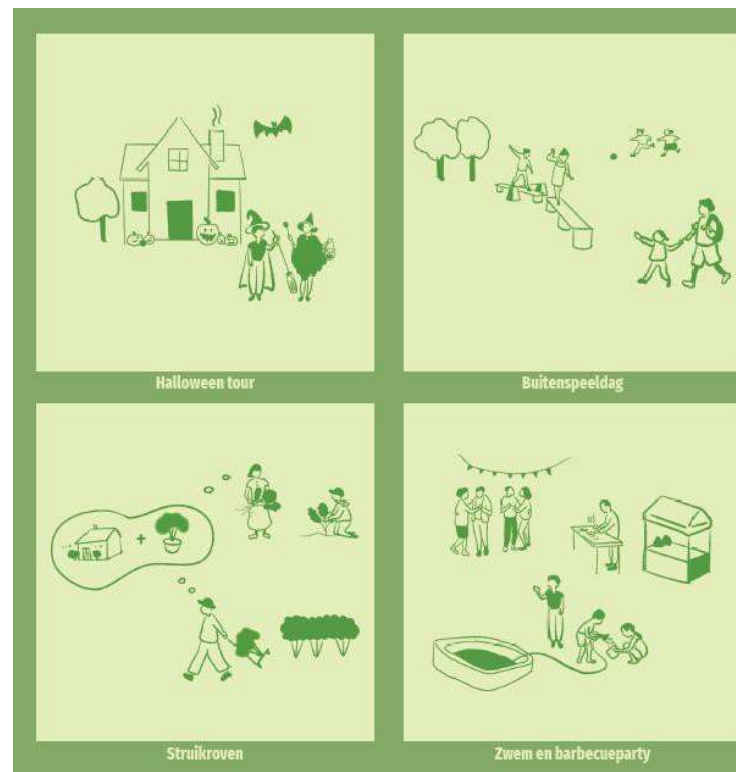
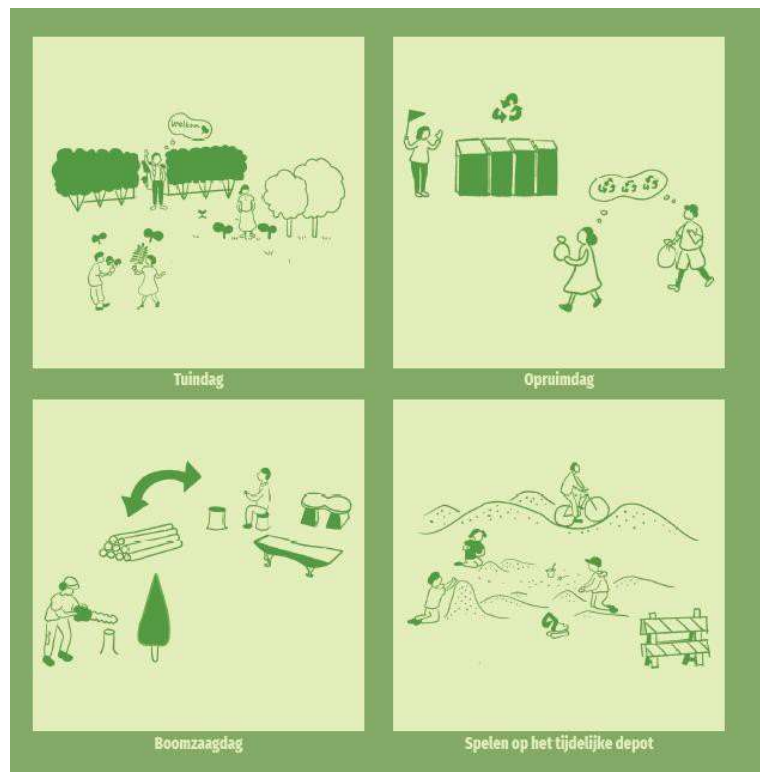
Overzicht van bouwstenen:

A1	Eénrichtingstraat	B
A2	Integrale toegankelijkheid	R
A3	Snelheidslimiet	B
A4	Parkeerregime	B
A5	Geclusterd parkeren	R
A6	Klimaatrobuust door 3-30-300	R
A7	Gouden randen	R
A8	Fietsparkeerplekken	Q
A9	Schoolstraat & schoolpleinen	Q
A10	Geveltuintjes	Q
A11	Groene proefopstellingen	Q
B1	Terrasjes en wijkoase	B
B2	Sociale kaart	Q
B3	Meervoudig ruimte gebruik	Q
B4	Aanvullende functies	B
B5	Buurtkamer	R
B6	Levendige plinten	R
B7	Vrije experimenteer ruimte	Q
B8	Programmeren buurtparken	Q
B9	Kleinschalige evenementen	Q
B10	Tijdelijke invulling leegstand	Q
B11	Sociaal veilige speelplekken	Q
C1	Corporatiebezit differentiëren	R
C2	Collectievetuin	R
C3	Schuilhuis	Q
C4	Alternatieve woonvormen	R
C5	Compact wonen	B
C6	Dubbel duurzaam	Q
C7	Verdichting als middel	R
C8	Modulair en biobased bouwen	R
D1	Werkplaatstraject	P
D2	Wijkmanifest/programma	P
D3	Wijkraad/wijkbudgetten	P
D4	Strategie wijkparticipatie	P

Creëer de juiste ruimtelijke condities voor buurtleven

Stimuleer ruimte voor experiment, toe-eigening en initiatief in het ontwerp

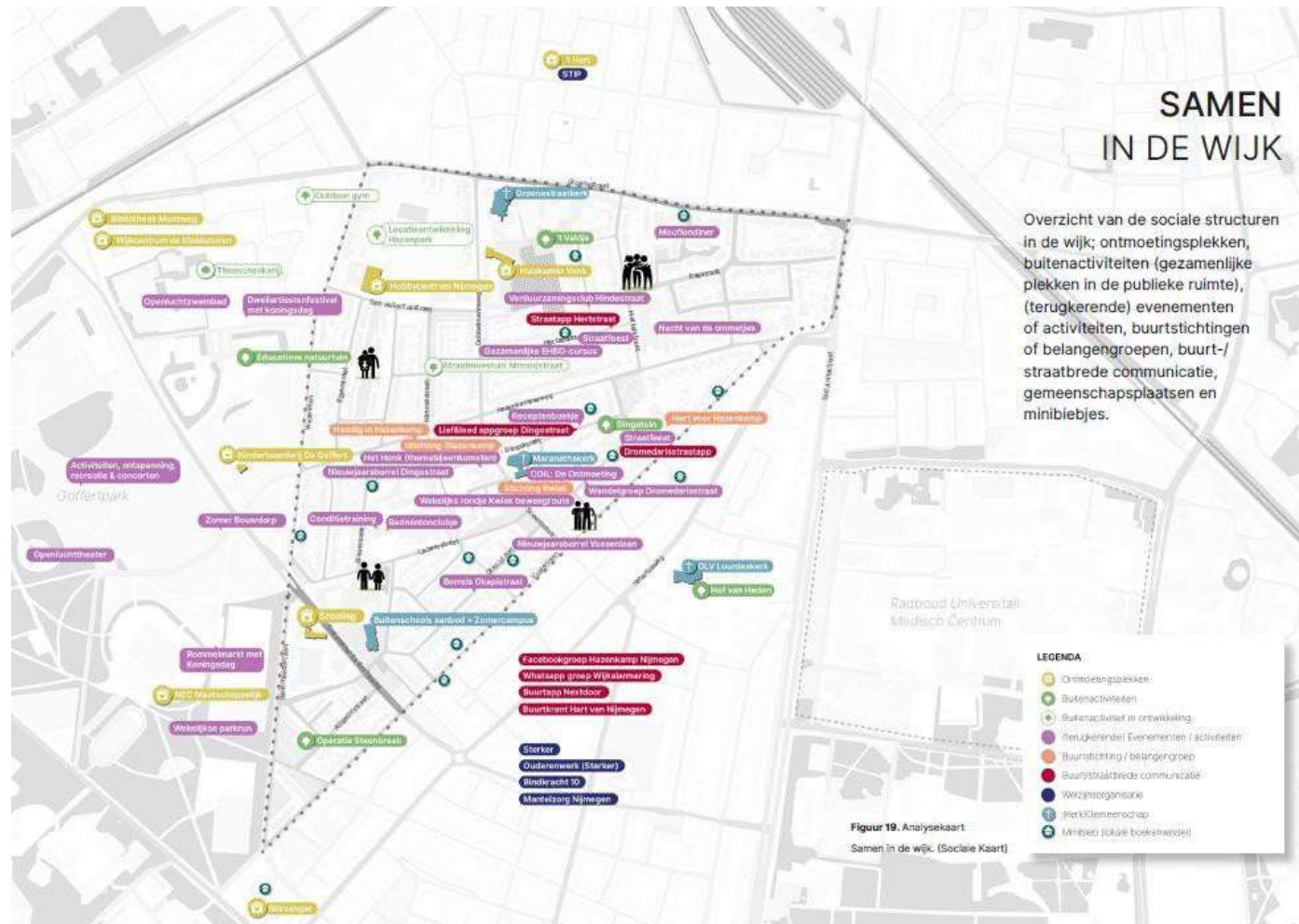
Onderzoek hoe minder zichtbare bewoners betrokken kunnen worden

46 respondenten namen deel aan het antropologisch onderzoek. De meeste data werden verzameld via interviews bij bewoners thuis.

Beeld: Simply Community

Sluit aan bij sociale netwerken en lopende processen

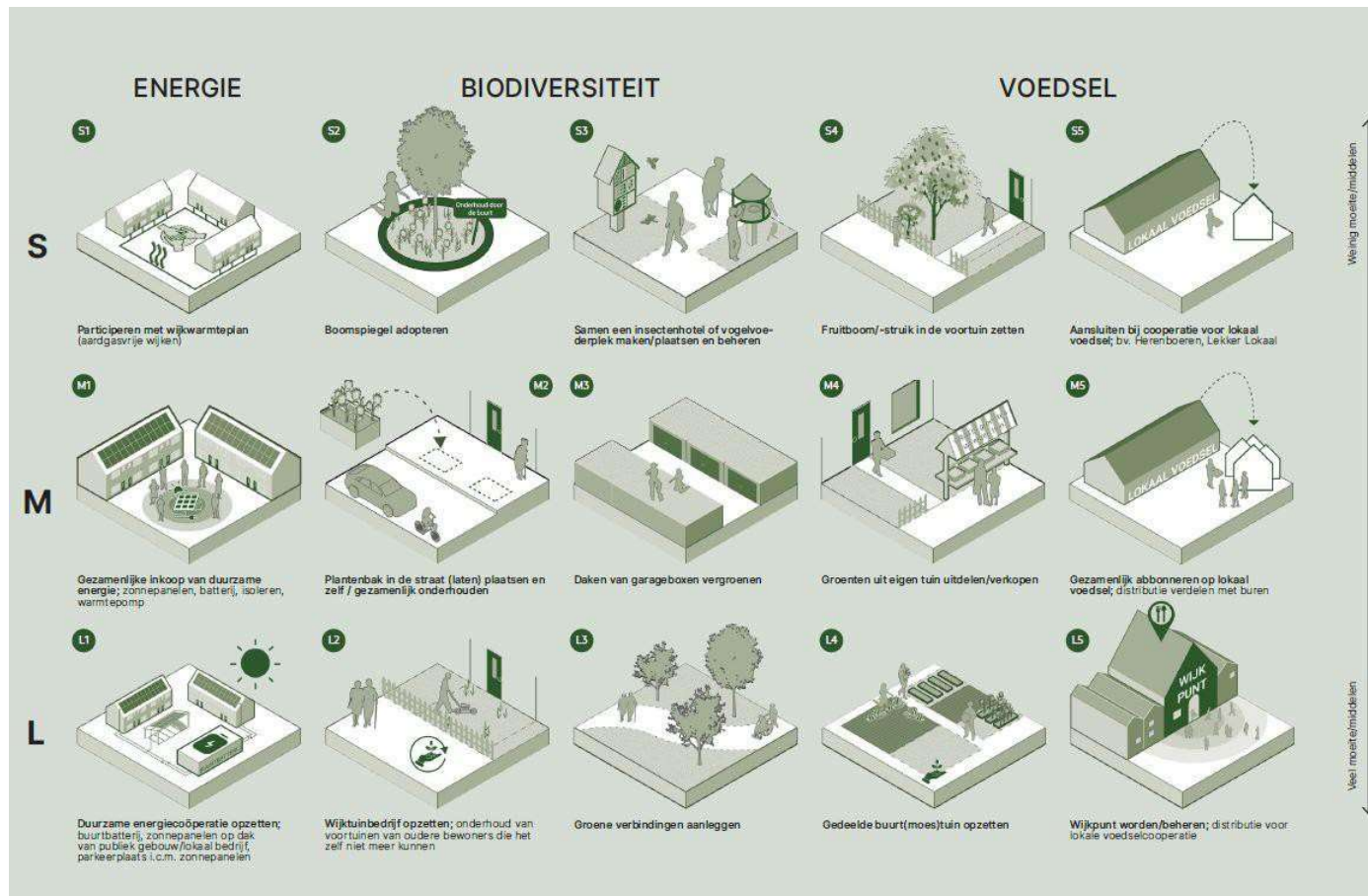
Beeld: Ruimtevolk

Zet verbeeldingskracht in

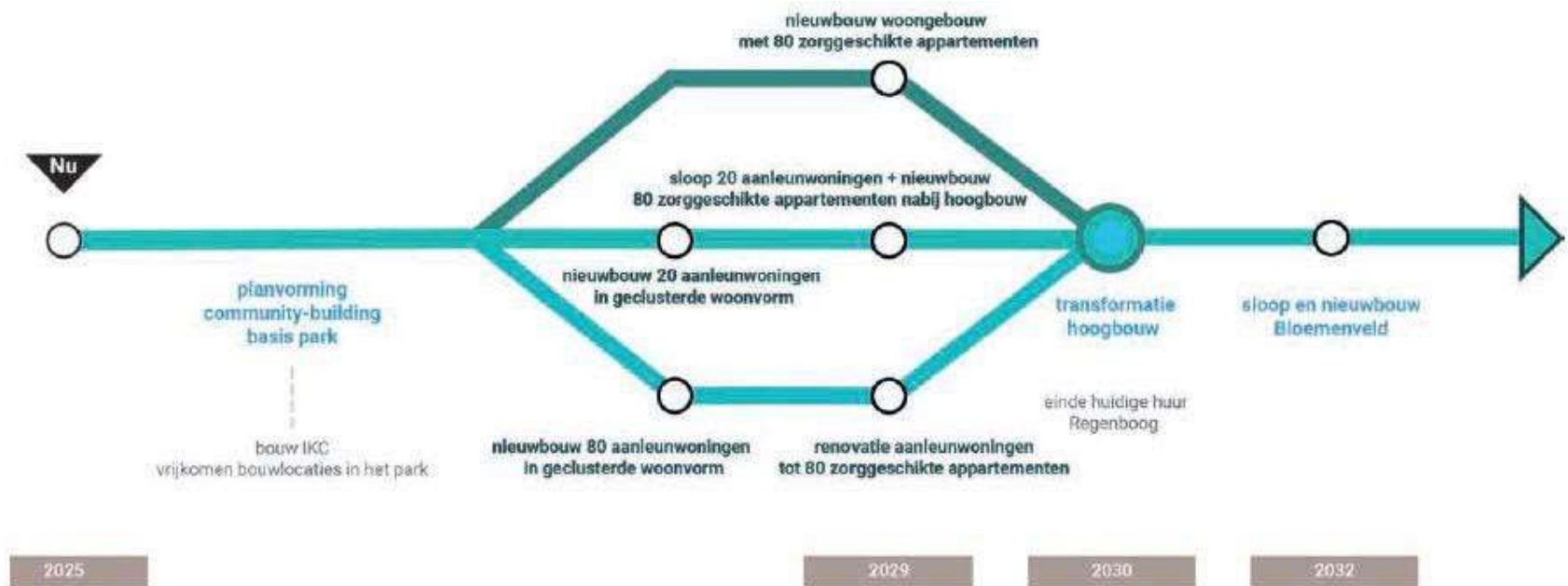
Beeld: voids & Endeavour

Zet in op verschillende mate van betrokkenheid van bewoners

Beeld: Ruimtevolk

Koppel langetermijn-ontwikkelingen aan kortetermijn-acties

Door samenwerken belangen koppelen

Beeld: burobarzilay e.a.

Verruimde leefomgeving-ambities

Andere kennis en werkwijze nodig

Woonzorgvisie,
Omgevingswet,
NPLV, VN verdrag

Nog geen business as usual

‘Zwaluwstaarten’ voor leefbare en
samenredzame buurten en wijken

Inbreng van fysiek domein - Bestaat onder meer uit

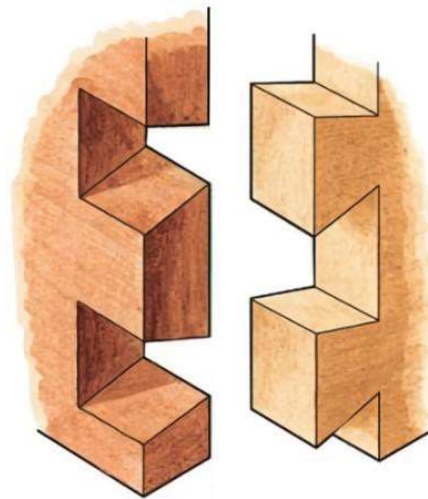
Bepalen gemeentelijke
woningbouwopgave

Stadsontwikkeling

Opstellen gebiedsvisie en
gebiedsplannen

Aanleg en onderhoud gemeentelijke
fysieke infrastructuur

Aanleg en onderhoud openbaar groen

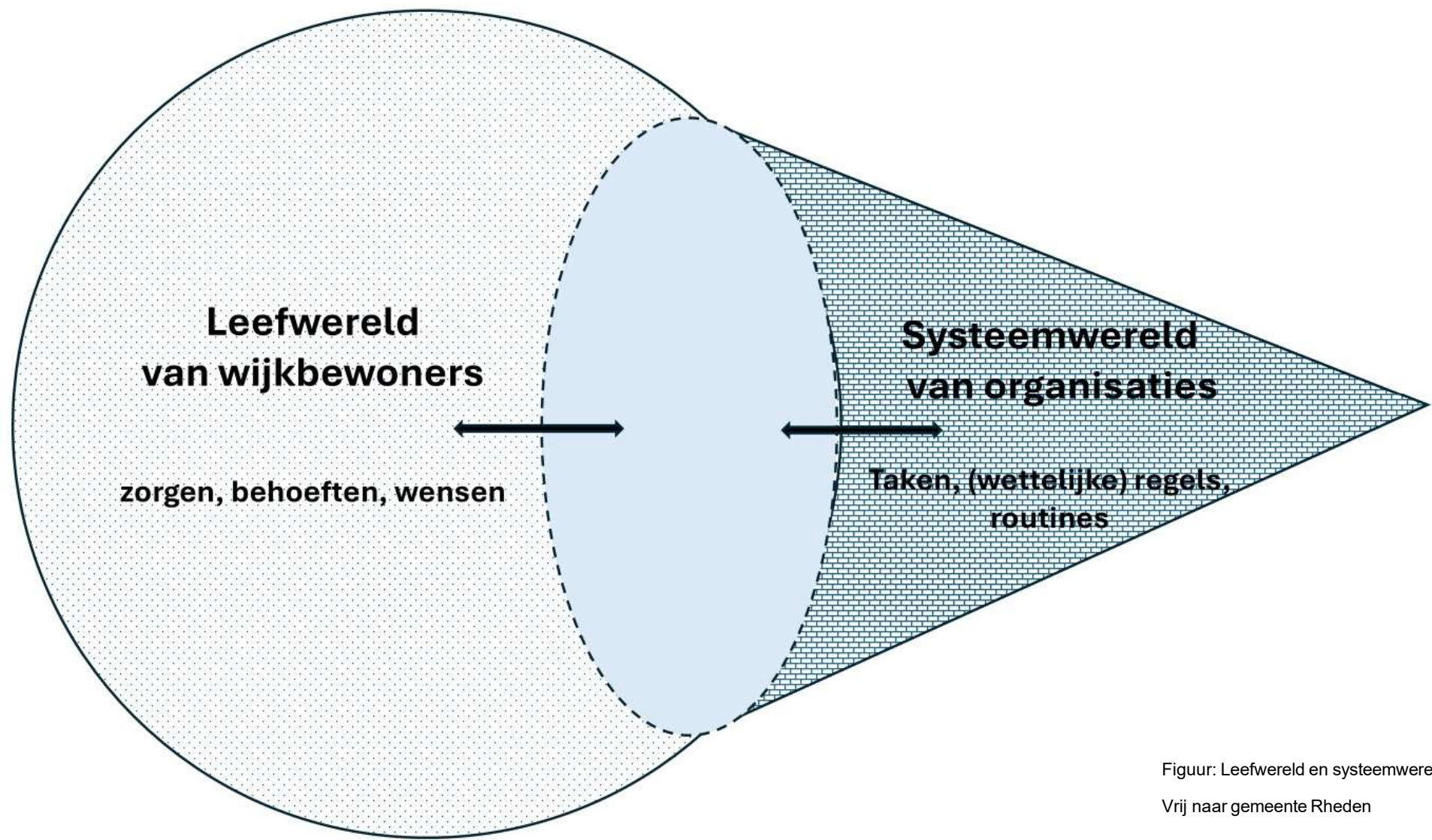
Inbreng vanuit Sociaal domein bestaat onder meer uit

Maatschappelijke ondersteuning

Samenlevingsopbouw, bijvoorbeeld via
Asset Based Community Development
(ABCD)

Publieke gezondheid: beschermen en
bevorderen

Figuur: verbinden inzet fysiek en sociaal domein voor een sociaalruimtelijke agenda of plan

Figuur: Leefwereld en systeemwereld
Vrij naar gemeente Rheden

Handreiking naar een sociaal-ruimtelijke agenda voor de leefomgeving

Vijf sociaal-ruimtelijke thema's:

1. Voldoende aantrekkelijke plekken voor **ontmoeten**.
2. **Nabijheid/toegankelijkheid** van voorzieningen en openbaar vervoer
3. Een **beweegvriendelijke** omgeving.
4. Voldoende, aantrekkelijk **groen** (en blauw)
5. (Ervaren) **Veiligheid** van plekken

Vijf procesaandachtspunten:

1. Ga al in een vroeg stadium **met bewoners in gesprek**
2. Verbind het **buurt/wijk-inwonersperspectief** op een transparante manier met **expertanalyse(s)** en de eigen agenda van de gemeente of corporatie
3. Zorg voor **samenwerking van professionals** – in- en extern
4. Leg de **werkwijze** met inwoners centraal en met partners **formeel** vast. Committeer bestuurders.
5. Investeer in **gemeenschapsopbouw**.

BuurtSaam in 2025

Publicatie: handreiking 'Naar een sociaal-ruimtelijke agenda voor de leefomgeving in de wijk', eind maart

Bestaande wijken en buurten:

- 1) Kennisaanbod aan gebiedscoalities van BuurtSaam (lokale workshops om de aanpak verder te brengen).
- 2) een BuurtSaam-terugkomdag in het najaar: hoe maken de gebiedscoalities de ambities concreet

Nieuwe buurten en wijken:

- Verkenning en adviezen voor grootschalige woningbouwgebieden

Hoe spelen lokale gebiedsontwikkelingen in op BuurtSaam: vergrijzing, het thuis wonen van kwetsbare groepen in de wijk, het belang van ontmoeten en bewegen in de wijk, de sociaal-ruimtelijk programmering, het co-creëren met de toekomstige bewoners en de procesaanpak

Meer weten?

Annette Duivenvoorden

annette.duivenvoorden@platform31.nl

06 35 11 58 12

Myrthe Sietsma

myrthe.sietsma@platform31.nl

06 57 94 30 86

<https://www.platform31.nl/project/buurtsaam-voor-gezonde-veilige-en-sociale-buurtten/>

<https://www.collegevanrijksadviseurs.nl/projecten/rechtvaardige-buurtten/buurtsaam>